

Indikaatorite „Mahetoodanguna müüdavate mahetoodete osakaal“ ja „Ettevõtjatulu“ analüüs 2004. a andmetel, 2005. a aruanne

Tellija: Põllumajandusuuringute Keskus

Töö teostaja: Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskus

Tartu, 14. jaanuar 2005

Kokkuvõte

Indikaatori „mahetoodanguna müüdavate toodete osakaal“ jaoks andmete kogumiseks intervjueriti 35 mahepõllumajandusliku tootmisega tegelevat ettevõtet, intervjueriti taustinfo saamiseks seitset mahepõllumajandusnõustajat ja kõigist maakondadest vähemalt ühte maheinspektorit. Posti teel saadeti küsimustik kõigisse mahepõllumajandusliku tootmisega tegelevatesse ettevõtetesse, kes 2004. aastal olid läbinud üleminekuaja mahepõllumajandusele. Postiküsitlusele vastas 131 tootjat.

Indikaatori „Ettevõtjatulu“ jaoks andmete kogumiseks intervjueriti 35 mahepõllumajandusliku tootmisega tegelevat ja 21 keskkonnasõbraliku tootmise (KST) eest toetust saavat tootjat.

Indikaator „mahetoodanguna müüdavate mahetoodete osakaal“

Mahepõllumajanduslikult toodetud toodang loetakse mahetoodanguna müüduks juhul kui tootja on selle toodangu turustamisel ostjat mahetootmisest informeerinud (st viidanud mahepõllumajandusele).

Intervjueritud tootjatest viitas toodangu müügil mahepõllumajandusele 91,4% tootjatest. Mahepõllumajandusele viitamisel kasutati kõige rohkem suulist viidet (81,3% viidanud tootjatest), järgnesid kirjalik viide tootel ja kirjalik viide müügikohas. Mahemärki kasutas 21% tootjatest.

Postiküsitlusele vastanutest 82% müüs toodangut viitega mahepõllumajandusele. Suulist viidet kasutas 96% mahetoodangut viitega müünud tootjatest, järgnes kirjalik viide müügikohas, mida kasutas 17%. Kirjalikku viidet tootel kasutas 10% ning mahemärki tootel samuti 10% mahetoodangut viitega müünud tootjatest. Mahemärki kasutas müügikohas 4% tootjatest.

Intervjueritud tootjad turustasid oma toodangust mahedana küllaltki väikese osa, mis varieerus toodanguliigiti. Taimekasvatussaaduste puhul oli viitega müügi osa oluliselt suurem kui loomakasvatussaadustel. Siin tuleb aga arvestada, et mitmete toodanguliikide puhul on tegemist vaid ühe-kahe tootjaga kolmekümne viiest, kes neid toodanguliike üldse tootsid ja müüsid. Suurem osa köögiviljast, marjadest, puuviljadest ning ravim- ja maitsetaimedest müüdi viitega. Kartuli viitega müüjate osa oli veidi väiksem. Teraviljadest müüdi viitega kõige rohkem kaera. Suurem osa nisust ja odrast müüdi viiteta. Rukis ja raps müüdi samuti viiteta, kuid neid müüs 2004.a vaid üks intervjueritud tootja.

Loomakasvatustoodangust müüdi mahedana suhteliselt väike osa, sest suurt osa loomakasvatustoodangut pole mahepõllumajandusliku loomakasvatussaaduste töötlemise puudumise tõttu võimalik viitega müüa. Viidet kasutati valdavalt vaid mee ja tõuloomade müügil. See on ka loogiline,

Sarnaselt intervjuudega kogutud andmetele müüdi postiküsitlusele vastanute seas viitega mahepõllumajandusele suur osa puuviljadest, marjadest, maitse- ja ravimtaimedest, köögiviljast, kartulist, heinast ja silost ning kogu mesi. Osa tootjatest müüs ka vähesel määral piima viitega mahepõllumajandusele.

Peamiste põhjustena, miks mahetoodangut müüdi tavatoodanguna, tõid intervjueeritud tootjad välja hinnalisa puudumise võrreldes tavatoodanguga ja mahetoodangu töötlejate ja vahendajate puudumise (mõlemad 27% küsimusele vastanutest). Kolmanda tegurina mainiti tarbijate vähest teadlikkust (23% vastanutest).

Postiküsitlusele vastanud nimetasid kõige enam mahetoodangu kokkuostjate puudumist (nimetas 64% küsimusele vastanud tootjatest), järgnesid hinnavahe puudumine võrreldes tavatoodanguga ja liiga väikesed kogused.

Kõige enam mahetoodangu müüki soodustavaks teguriks peeti intervjueeritud tootjate poolt tarbija teadlikkuse tõstmist (44% arvamus). Mahetoodangu kokkuostjate ja töötlejate olemasolu, seadusandluse muutmist väiketöötlemise võimaldamiseks ja toodete kõrgemat hinda mainiti kõiki 13% poolt. Postiküsitluses mainiti kõige enam ühist turustamist (65%) ja töötlemise organiseerimist (64%). Kolmanda tegurina mainiti väiketöötlemise nõuete lihtsustamist (59%).

Intervjueeritud nõustajad ja inspektorid hindasid tootjate poolt viitega mahepõllumajandusele müüdavate toodete osakaalu üldjuhul väiksemaks kui intervjueeritud või postiküsitlusele vastanud mahetootjad ise. Ilmselt ei tea aga nõustajad ja inspektorid täpselt seda, kas tootja viitab suuliselt või mitte ja hinnatakse vaid kirjaliku viite või mahemärgiga müüdavat osa.

Indikaator „Ettevõtjatulu”

Indikaatori „Ettevõtjatulu“ eesmärgiks on hinnata põllumajanduskeskkonna toetuste rolli tootjate tulutaseme säilitamisel ja tõstmisel. 2004. a kohta kogutud andmete põhjal on vaadeldud nii toetuste osakaalu kogusissetulekutes kui ka tulemusnäitajates, milleks siintoodud uuringus on arvestuslik kasum. Uuringu läbiviijad rõhutavad, intervjueeritavate tootjate väikese valimi ja uuringu esialgu veel lühikese kestusaja tõttu (alates 2004. a) ei saa siintoodud andmete alusel teha indikaatori „Ettevõtjatulu” osas kaugeleulatuvaid järeldusi.

Müügitulu moodustas põllumajandustootmisest saadud sissetulekute struktuurist 2004. a mahetootjate keskmisena 40,8%: Toetustest poole moodustas mahepõllumajandustoetus (50,9%). Kõigi KST tootjate keskmisena moodustas müügitulu 70,1% sissetulekutest: Suure osa tootjate (74%) ettevõtlustulu kasvas seoses toetuste suurenemisega 2004. aastal võrreldes 2003. aastaga. Situatsioonis, kus mahetoetusi ei oleks makstud, oleks 74% uuritud mahetootjate kulud saanud kaetud. Kõigist toetustest ilma jäämise korral oleks tulemus negatiivne juba suuremale osale (63%) tootjatele. Intervjueeritud KST tootjatest oleks toetusteta kahjumit saanud 57%.

Siin tuleb aga arvestada, et uuringusse on mahepõllumajandustootjate puhul kaasatud peretalud, kus lisaks ettevõtte juhile on hõivatud pereliikmed, kellele nende töö eest palka ei maksta. Seega ei ole tootjate poolt tootmiskuludesse arvestatud sugugi mitte kõigi tootmises kasutatud ressursside kulud, mille arvesse võtmise korral oleks arvestuslik kasum negatiivne juba suuremal hulgal tootjatel.

Investeeringuid tegi 2004. aastal intervjueritud mahetootjatest 46%, mis on kahe tootja võrra rohkem kui 2003. aastal. 17% on investeerinud mahus üks tuhat kuni 25 tuhat krooni, 11% 100 000 kuni 200 000 kroonini.

KST toetust saanud intervjueritud tootjatest investeeris 71%, mis oli samuti rohkem kui 2003.a. Vahemikus 1000 – 25 000 krooni investeeris 19% ning vahemikus 25 tuhat kuni 50 tuhat krooni samuti 19% tootjatest. 50 tuhande ja 100 tuhande vahele jäid kolme tootja investeeringumahud 14% ning 100 tuhande ja 200 tuhande vahele samuti 14% tootjatest. Ühe tootja investeeringud põllumajandustootmisse ulatusid üle 200 000 krooni.

Suurim osa mahetootjatest (54%) hindas enda majandusolukorda 2004.a võrreldes eelnenud aastaga mõnevõrra paremaks ning 17% arvates paranes see oluliselt. Mingit vahet ei leidnud olevat 14% intervjueritute, 11%-l vastanutest majandusolukord halvenes, ühel tootjal halvenes oluliselt. Majanduslikku olukorda mõjutas enim positiivselt põllumajandustoetuste suurenemine (74% hinnangul). Piirkonniti avaldasid negatiivset mõju ebasoodsad ilmastikuolud (29%-le vastanutest). Tootmismahu suurenemine andis positiivse efekti kaheksa tootja tulemustele (23%).

KST toetuse valimi tootjad hindasid enda majandusolukorda võrreldes eelnenud aastaga enamasti veidi paremaks (43%) või oluliselt paremaks (29%). Majanduslik seisund jäi 2004. aastal samale tasemele 19% vastanu hinnangul, halvenes ühel ning halvenes oluliselt samuti ühel tootjal. Majandustulemuste paranemisele aitas peamiselt kaasa toetuste suurenemine (76% hinnangul) aga ka turustamistingimuste paranemine (24%). Negatiivset mõju avaldasid 14%-i majandusseisundile ebasoodsad ilmastikutingimused.